

Миливоје Крстић

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ФРАЈКОРА У ВАЉЕВСКОМ КРАЈУ

Средином друге половине 18. века многи аустријски официри су још пре избијања аустро-турског рата(1788-1791.), у нашој историографији познат под називом Кочина крајина, долазили у Србију преобучени у манастирске момке и цртали војне карте, испитивали народно расположење, успостављали везе са угледним Србима, извиђали турске гарнизоне. Најглавнији рад тих аустријских официра био је образовање фрајкора - добровољачких одреда, састављених од пребеглих Срба из Србије и Босне. Фрајкори су требали да буду не само претходница, него и главна ударна снага аустријске војске у рату против Турака. До фрајкора Аустрија је долазила изазивањем нарочитог расположења код народа у Србији и Босни и веровања да их само она може ослободити од Турака. Људи који су због тешког живота под турском влашћу бежали из Србије и Босне сачињавали су главнину фрајкора.

Учешће храбрих ратника у фрајкору из ваљевског округа је и те како знатно, те ћемо их у овом раду приказати.

1. АЛЕКСА НЕНАДОВИЋ

Родио се у Бранковини око 1743-1748. године. Стари живописац, радећи за Народни музеј у Београду слику овог знаменитог човека, у доба када је још могло бити у животу покога од ветерана који су кнеза лично знали, записао је да је рођен око 1743. године, док Рад. М. Драшковић, историчар ваљевског краја, опет бележи вероватну годину Алексиног рођења 1748.

Податак у Бечком министарству војном наводи на закључак да је рођен 1747. године.

Био је ожењен Јованом из куће Ђелмашевића из Гвозденовића.

Пред аустријско-турски рат Аустријанци су слали Алекси прогласе које је он бацао кроз прозор у ваљевске џамије. Када Турци осете да ће отпочети рат, зађу по селима те покупе оружје и однесу у Ваљево. Онда зовну Алексу и даду му сто пандура да иде да чува границу према

Аустрији, од Палежа до Ушћа, да Аустријанци крадом не пређу. По пријему оружја и људства, Алекса је поставио страже на Сави и обилазио их. Једне ноћи су Аустријанци све турске чамце и лађе одвукли са Дунава и Саве на своју територију. То је било децембра 1787. године.

Године 1786. оне уходе које су по Србији боравили и припремали народ за рат против Турске, одвели су са собом много момака из Србије, који су у Сремској Каменици изводили војничку обуку. Међу осталима ту су били Исаило Лазаревић-Лазих из Уроваца (или Кртинске), Кићан Матковић из Златарића из округа ваљевског и Иван из Мислођина у округу београдском.

Алекса је тобоже чувао границу на Сави да не пређу Аустријанци у Србију, а непрестано је гледао преко Саве и једв чекао када ће прећи. Крајем зиме 1788. године пређу Кићан, Исаило и Иван и са њима некакав кројач Мијушко. Они донесу нешто барута и један добош и кажу Алекси да их је посла о аустријски цар да дижу Србе против Турака, да их гоне и туку док не пређе и велика аустријска војска.

Алекса каже оним Турцима што су са њим патролирали да није могао сачувати границу, већ су Аустријанци прешли. Турци уплашени оду у Ваљево што су брже могли.

Мијушко каже Алекси да позове највредније људе да се дигну да пале варош и бију Турке. Алекса пошаље по једног човека Лазару Илићу у Јабучје, Петру Јеремићу у Ракар, Малом Јанку Петровићу у Оглађеновац и Милисаву Милошевићу у посавски Орашац и поручи им да је дошао час ослобођења, да купе чете и буду спремни када их позове да ударе на Ваљево. Турци су побегли из Палежа (Обреновца) и Уба чим су Срби поставили страже. Срби су своје породице сместили у брда. Донесен је договор са Малим Јанком Петровићем, Петром Јеремићем Ракарцем и Лазаром Илићем из Јабучја кога дана ће се ударити на Ваљево. Но пре тога Турци су сву покретну имовину, жене и децу испратили у Ужице, Соко и преко Дрине.

Српска војска наоружана поред оружја брезовим тојагама, кољем и прошћем удари са три стране на Ваљево. Турци изађу пред њих на речицу Љубостињу, где дође до борбе у којој погине турски заповедник Омерица. С четврте празне стране Петар Јеремић-Ракарац и Мали Јанко Петровић продру у само Ваљево и запале напуштене куће 28. фебруара 1788. године. Турци почну бежати Чачку и Ужицу.

Срби продуже гоњење Турака ка Чачку. Код Чачка погине 27 српских момака. Но Срби растерају и чачанске и ваљевске Турке и попале сав Чачак, па се врате у Ваљево. У то време у Ваљеву је било 24 цамије, преко 3000 турских и 200 хришћанских кућа.

У то време аустријски цар Јосиф II дође у Срем, у манастир Фенек, где се пекао хлеб за војску. Арса Андрејевић, по рођењу Ваљевац, настањен у сремским Бољевцима обавести Алексу о царевом боравку у Фенеку. Арса је у Ваљеву убио Турчина, па утекао у Срем. Алекса реши да крене у Фенек и види цара. Са њим пође и Мијушко. Цар је примио кнеза Алексу у аудијенцији у манастиру Фенеку где га је Алекса

упознао о ослобођењу Ваљева и Чачка и протеривању Турака у Ужице, Соко и преко Дрине. Цар је обећао помоћ у борби против Турака и дао Алекси сто дуката.

Истога дана Алекса је имао састанак са генералом Михаилом (Вулетом) Михаљевићем, будућим вођом фрајкора. Михаљевић је био родом из Светог Ивана у Хрватској. Ту је Алекса добио од њега упутство за припрему народа на нови рат. Михаљевић је обећао да ће ускоро доћи у Забрежје да постави Шанац у који треба да стигну и Срби.

Из Фенека кнез Алекса врати се у Србију, дође у Ваљево, скупилу људе у чете, где ми и генерал Михаљевић пошаље једног фенриха (заставника), Јована Вујадиновића са 30 фрајкора. Међутим неки Гуша Мустабаша, поглавица ужичких Бачеваца, скупилу је своју чету и дошао у Лесковице, одвео седам робова из Златарића и отерао много оваца. Срби оду ноћу преко планине 4. јула у Бачевце и у зору заробе 70 Турака. Турци се жестоко почну бранити. Њихова старешина Гуша Мустабаша узјаше коња и с мачем у рукама потрчи сокаком. Њега дочека Ђока Мићановић, из Клинаца, који је доцније постао стражмештер (наредник) и опали из карабина те Гуша падне мртав с коња. Ђока притрчи, узме му мач, одсече му главу и ухвати његовог коња и узјаше. Срби ослободе златарићко робље и овце поврате власницима, а турске заробљенике пошаљу у Срем.

У то време Коча Анђелковић из Паљевца код Јагодине водио је борбе против Турака у Поморављу по коме је овај крај назван Кочином крајином.

Михаило Михаљевић тада у чину мајора и у улози команданта добровољачких одреда, направи мост на Сави код Забрежја и пређе реку у марту 1788. године. По преласку Саве изради и шанац. Фрајкори издају наредбу Србима од Медведника до Мораве да селе своје фамилије у Аустрију ако су се завадили с Турцима.

Истовремено дође мајор Деспот Лукић из Машића у Славонији, у Ваљево и на Кличевцу постави шанац, скупилу 1800 момака да га чувају и боре се око планина против Турака. Међутим Михаљевић оде с војском у Јагодину, заповеди те и Алекса одведе тамо своју војску, где је обуку у фрајкорско одело, оставе своје оружје, а узму пушке с бајонетима па се потом опет врате на Кличевац да изводе војничку обуку. Ту су били од Сремских Срба поред мајора Лукића и капетан Ђорђе Кљуновић и Јован Бежановић, а из ваљевске нахије: Алекса Ненадовић, Петар Јеремић-Ракарац и Лазар Илић из Јабучја оберлајтнанти (поручници), Мали Јанко Петровић из Оглађеновца и Милисав Милошевић лајтнанти (потпоручници), Поп Ђука Поповић из Петнице фенрих (заставник) и Ђока Мићановић стражмештер (нарденик). Ту је Алекса Ненадовић скинуо своју официрску униформу и егзерцирао као обични фрајкор те био пример својим потчињеним.

Тек доцније пређе у Србију силна аустријска војска под командом фелдмаршала Лаудона и од 28. септембра до 10. октобра освоји Београд. Кад су Аустријанци напали Београд онда је Алекса са 700 момака

између Панчева и Београда у некаквим ритовима чувао 15 дана њихову војску и пазио да Турци не дођу Дунавом за леђа аустријској војсци. Пошто је Београд заузет, Алекса се опет повратио Ваљеву.

Аустријанци заузму Шабац, Смедерево и нападну Соко, попале га, али га нису могли заузети.

Године 1791. августа 4. склопљен је мир између Аустрије и Турске у Свиштову, на десној обали Дунава у Бугарској, врло неповољан по Аустрију и Србију. По њему, Аустријанци су морали напустити Србију и њоме су и даље завладали Турци. Учесници у фрајкору су добили амнестију да се врате својим кућама.

Вођа фрајкора Михаило Михаљевић је скупио све србијанске официре у Сремским Карловцима и понудио им да остану у аустријској војсци уз обећање да ће сваки своју плазу уживати. Алекси је тада понуђен капетански чин. но он је то одбио рекавши да ће ићи у Србију и увек говорити да ко год је Србин више Аустријанцу не верује.

Алекса не хтедне остати у аустријској војсци него се врати кући у Бранковину, а за њим Петар Јеремић Ракарац и Лазар Илић из Јабучја. У аустријској војсци су остали Мали Јанко Петровић из Оглађеноваца, Милисав Милошевић из Орашца, лајтнант, Поп Ђука Поповић фенрих из Петнице, Ђока Мићановић стражмештер из Клинаца и многи други.

Као учесник у фрајкору Алекса је имао 41 годину. У фрајкору је провео укупно 23 месеца, до 23. марта 1790. године. Аустрија му је декретом одредила пензију као оберлајтнанту, за заслуге у рату против Турске, у износу од 15 форинти месечно, почев од 16. новембра 1790. године, коју је он уживао до смрти.

По одласку Аустријанаца кнез Алекса је пролазио ваљевском нахијом, управљао и судио као оберлајтнант. Тек после годину дана Турци поставе своје судове.

Кнез Алекса се договарао са народом своје кнежине на скупштинама на Рељином пољу у атару тамнавског села Кршне Главе.

Својим достојанственим држањем, здравим разумом, и својом умешношћу и тактом, помоћу чега је у свакој прилици био у могућности да заштити свој народ од турске обести, он је импоновао не само у очима свога народа већ и пред самим Турцима. На скупштини српских кнезова у Београдском граду, у лето 1793. године, којој су осим њега присуствовали од ваљевске нахије Илија Бирчанин и Никола Грбовић, из рудничке кнез Никола, из ћупријске кнез Петар, из београдске кнезови Палалија и Станоје Михаиловић из Зеока и још други, специјално за везирства Мустафа-паше, кнез Алекса води прву реч и она се усваја, како од осталих кнезова, тако и од стране самог везира. Уређење народне војске, како би се народу олакшали порези, који је био принуђен давати за одбрану од јаничара - дело је кнеза Алексе, што су сви остали кнезови са одушевљењем прихватили, и што је сам везир нашао за најмудрије. У народну војску ваљевска нахија давала је највише, 1800 момака.

Кад су јаничари у Шапцу у рано пролеће 1800. године убили кнеза Ранка Лазаревића из Свилеуве, кнез Алекса је енергично протествовао и везир је, хтео не хтео, да би кнез Алексу задовољио и одобровољио, обесио насред шабачког трга двадесет седам јаничара и по турском обичају кад једног обесе пукне један топ.

Колико су Алексу мрзели Турци и радили да му дођу главе види се по томе што су покушали три пута да га лише живота.

Први покушај Алексиног убиства био је после свиштовског мира, од стране Турчина Мустафа-бег Јајића који је кнеза Алексу замрзао што се борио против Турске на страни Аустрије и добио чин официра. Јајић позове у Ваљево к себи кнеза Алексу и опали на њега пиштољ. Том приликом га рани преко ребара и запали на њему кошуљу. Кад види Турчин да га није убио, онда узјаше припремљеног коња и побегне у Босну.

Други пут је сковао план да га лиши живота ага из Сребрнице. Овај ага је хтео много да глоби Србе па му се кнез Алекса супротставио и тако се заваде. Ага нађе четири Турчина и обећа им новчану награду ако убију Алексу, па да не би био у Ваљеву при убиству, оде у Босну, у Сребрницу, својој кући. Кнез Алекса после тога дође у Ваљево и када се враћао кући у Бранковину, сачекају га Турци на сат хода до Ваљева. По плану, један од Турака требало је да убије његовог пратиоца, благајника Живка, а она тројица Алексу. Кад су наишли кнез Алекса и његов пратилац Живко поред заседе, онда онај Турчин одређен да убије пратиоца опали и овај падне мртав. Она тројица промаше Алексу, поплаше се и побегну у Ваљево.

Кнез Алекса онда сазове кметове и каже им да више неће да кнезује, пошто Турци већ два пута покушавају да га се отарасе. После много договора изаберу за кнеза неког Митра Калабу. Онда сребрнички бег дође поново из Босне у Ваљево те ухвати она три Турчина и удави их да се не би открило да их је он наговорио на Алексино убиство.

Како је Митар Калаба био слаб кнез и није народ чувао од турске глобе, то се овај поново скупил код цркве у Бранковини и поново изаберу Алексу за кнеза, давши му бројнију пратњу ради заштите од Турака. Алекса онда стаде још оштрије кнезовати и народ од глобе и неправде заклањати.

Трећи покушај лишавања живота кнеза Алексе био је око две године пред његово погубљење, тачније 1802. године. Извршено је од самих дахија у Београду. Када се кнез Алекса вратио с војском од Дрине, којом је помагао дахији Аганлији, крене у Београд дахији Мила-Јусуфу који је држао Бранковину као свој спахилук. Јусуф-ага га лепо прими, али га кафеција послужи кафом у којој је био отров. Алекса попије пола шоље ове отровне кафе, ухвати га мука и оде у свој стан. У стану је пио слатко млеко и друге народне лекове против отрова од чега је много повраћао и тако остао жив.

Дахије су много мрзеле кнеза Алексу што се борио у фрајкору на страни Аустрије против Турске, што је уживао велики углед у народу, штитио га и био велики пријатељ београдског везира Мустафа паше.

Окривљавали су га и због писма упућеног аустријском мајору Митезеру у Земун.

Четири дахије: Аганлија, Кучук Алија, Мула Јусуф и Фочић Мехмед-ага реше да поубијају све српске кнезове, виђеније свештенике и калуђере. Да би то остварили они пошаљу тајну заповест муселимима и одреде им дан када ће сваки погубити свога кнеза. Фочић Мехмед-ага пође да лично погуби Станоја Михајловића из Зеока, Хаци-Рувма из Боговађе, колубарског кнеза Николу Грбовића, подгорског Илију Бирчанина и тамнавског Алексу. Да се Грбовић, Бирчанин и Алекса не би разбегли Фочић намерно не хтедне ништа Станоју Михаиловићу из Зеока и Хаци-Рувиму у Боговађи. Фочић је поручио ваљевским кнезовима да долази у лов са 200 момака те да им припреме конак.

Ваљевски кнезови изађу из Ваљева и дочекају Фочића на пољу Лубенину, изнад Мионице. Уместо оболелог кнеза Николе Грбовића дошао је његов син Милован, који је пред Фочићем држао импресиван говор уместо добродошлице, који се Фочићу свидео.

Фочић са кнезовима Бирчанином, Алексом и Николиним сином Милованом дође у Ваљево. Ту их Фочић оковане баци у подрум Муселимовог конака. Када чује за то Алексин брат Јаков понуди Фочићу да откупи похапшене кнезове. Фочић затражи 100 кеса глобе. Јаков оде скупљати новац којим ће откупити оковане кнезове. Са скупљеним новцем Јаков дође пред Фочића. Но Алекса сазнавши за то обрати се брату речима:

- Јакове, брате! Не веруј Фочићу! Он ће и новец узети и нас погубити.

Фочић пусти Милована Грбовића, а Бирчанина и Алексу изведу нешто ниже од дрвеног моста "Бавана" на левој обало Колубаре, који је био само за пешаке и налазио се отприлике онде, где је сада продавница обуће предузећа "Борово". Мисли се да је Фочић пустио Милована Грбовића зато што је овај одржео онако леп говор приликом његовог доласка на пољу Лубенину.

На губилишту је Фочић прочитао оно писмо које се приписује да су га упутили Алекса и прота Матеја мајору Митезеру у Земун.

Онда Фочић викне:

- Ето, ово писмо сече Алексу, који с Немцима се договара, код нашег цара нас тужи, и о нашим главама ради, зато би греота било његову главу живу оставити.

Потом повиче на целата:

- Сеци!

Прво буде посечен Илија Бирчанин, а после кнез Алекса. Кад је целат ударио први пут по врату кнеза Алексе да му одсече главу, не одсече је. Алекса му тада рекне:

- Сеци пасја веро, не мучи ме, као што бих ја теби одједанпут главу одсекао!

Целат удари и по други пут и глава падне. То је било предвече 23. јануара 1804. године.

Дахија Фочић узме Бирчанинову и Алексину главу па их метне на висок чардак. Њихова тела су остала на губилишту три дана. На молбу

Ваљеваца Алексино тело натовари на кола неки Манојло из Кличевца и отера у Бранковину, где буде сахрањено код цркве. Неки Живан Јеротић из Близоња, који је у Ваљеву послуживао украде Алексину главу, стави је у недера, склопи гуњ око себе и однесе је у Бранковину. Трећи дан откопају Алексино тело те му прикључе главу.

Ово је био почетак сече кнезова, која је била непосредан повод за дизање првог српског устанка.

Касније је Алексина родбина на његовом гробу поставила надгробни споменик, средње величине, с натписом:

- Овде леже кости Обор-кнеза Алексе Стеф. Ненадовића, кога дахија Фочић посече у Ваљеву 23. јануара 1804. год.

Када је погубљен, Алекса је имао око 56 година.

Кнез Алекса је имао шест синова: Николу и Петра, близанце, проту Матеју, председника Правитељствујушчег совјета и војводу, а саветника код сина Карађорђевог Александра и најмлађег, доцније Карађорђевог војводу, Симу. Имао је и три кћери: Станију удату за Живка Дабића из Јаутине и доцније, за време Карађорђевог ратовања, војводу, Марицу удату за Јована Вилотијевића у Ваљеву и Марију, удату за свештеника Павловог брата у тамнавском Такову. Осим њих кнез Алекса је имао још два средња сина: Глигорија и Димитрија, а и више деце, браће и сестара, али се зна само за брата Јакова.

Кнез Алекса је био скоро вишег стаса, тела снажног и коштуњавог, главу је имао осредњу. Носио је на глави напред кратку зачешљану косу а позади од потиљка дугачку, коју је у перчин плео и низ леђа пуштао. Имао је чисто лице, мало руменкасто, обрве густе, велике и повучене, које су му скоро очи надкривале. Бркове је имао смеђе, дебеле, густе, повелике и право засукане, а изглед озбиљно пријатан и јуначан.

Народ га је обично звао кнез Алекса, али и лаћман Алекса.

Носио је увек чисто народно одело. У лето је на ногама имао тозлуке, а на себи чисту до колена кошуљу, а по врху исте цемадан или копоран а и јечерму, а по врху цемадана фермен или кратки гуњ.

Зими је носио чакшире од плаве чохе, цемадан и фермен, а по врху свега велики реснати гуњ са троракљим на прсима свиленим закопчаљкама. Обично је ишао голог врата, а носио је и црну мараму и црни оковратник око врата. На глави је носио црну шубару, а и капу од плаве чохе или кадифе, чији су шавови били опшивени златним гајтаном. За силајем је увек носио по један пиштољ и мали нож.

Код куће је имао и чувао целокупно аустријско официрско одело.

2. ПЕТАР ЈЕРЕМИЋ РАКАРАЦ

Рођен је између 1740. и 1748. године у Ракару, у општини Мионица, у близини бање Врујци. Потиче од најстарије породице у Ракару, настањене у њему од Косова, али за коју се не зна одакле се доселила. Познати су били под презименом Ракарчевићи (Ракарци). Према ономе како је забележено на његовом надгробном споменику рођен је 1740. године, а према подацима забележеним о њему у Бечком министарству

Споменик Петру Ђурђевићу Ракарцу на ракарском гробљу

војном рођен је 1748. године. Прота Матеја Ненадовић у својим Мемоарима наводи Петрово презиме да је Јеремић. Од протe Матеје су вероватно то презиме прихватили: Константин Ненадовић, Лазар Арсенијевић Баталака и Љубомир Павловић. На Петровом надгробном споменику забележено је само презиме Ђурђевић, док се данашњи његови сродници презивају Радовановићи. Они не знају да су се њихови преци некада презивали Ђурђевићи, или Јеремићи. Да ли је могуће да они потомци који су подизали Петру споменик нису знали за његово право презиме.

Не знамо да ли се Петров отац презивао Јеремић, а он по њему истим презименом. Или се његов отац звао Ђурђе и по њему је на споменику забележено презиме Ђурђевић. То је само једна од логичних могућности (закључака). Ни Бечко министарство војно не уноси светлост у ову дилему пошто је тамо Петрово презиме Ракарац. Заиста, пет презимена: Ракарчевићи - Ракарци - Јеремићи - Ђурђевићи - Радовановићи.

У харачким тефтерима из четврте деценије прошлог века, у којима су забележен домаћинства у Ракару не постоји ни једно од ова два презимена. Презиме Јеремић данас постоји у суседном селу Команицама. Јасно нам је да у то време презимена нису била устаљена и да је син узимао презиме по имену оца. Данас у Ракару имају два домаћинства са презименом Радовановићи.

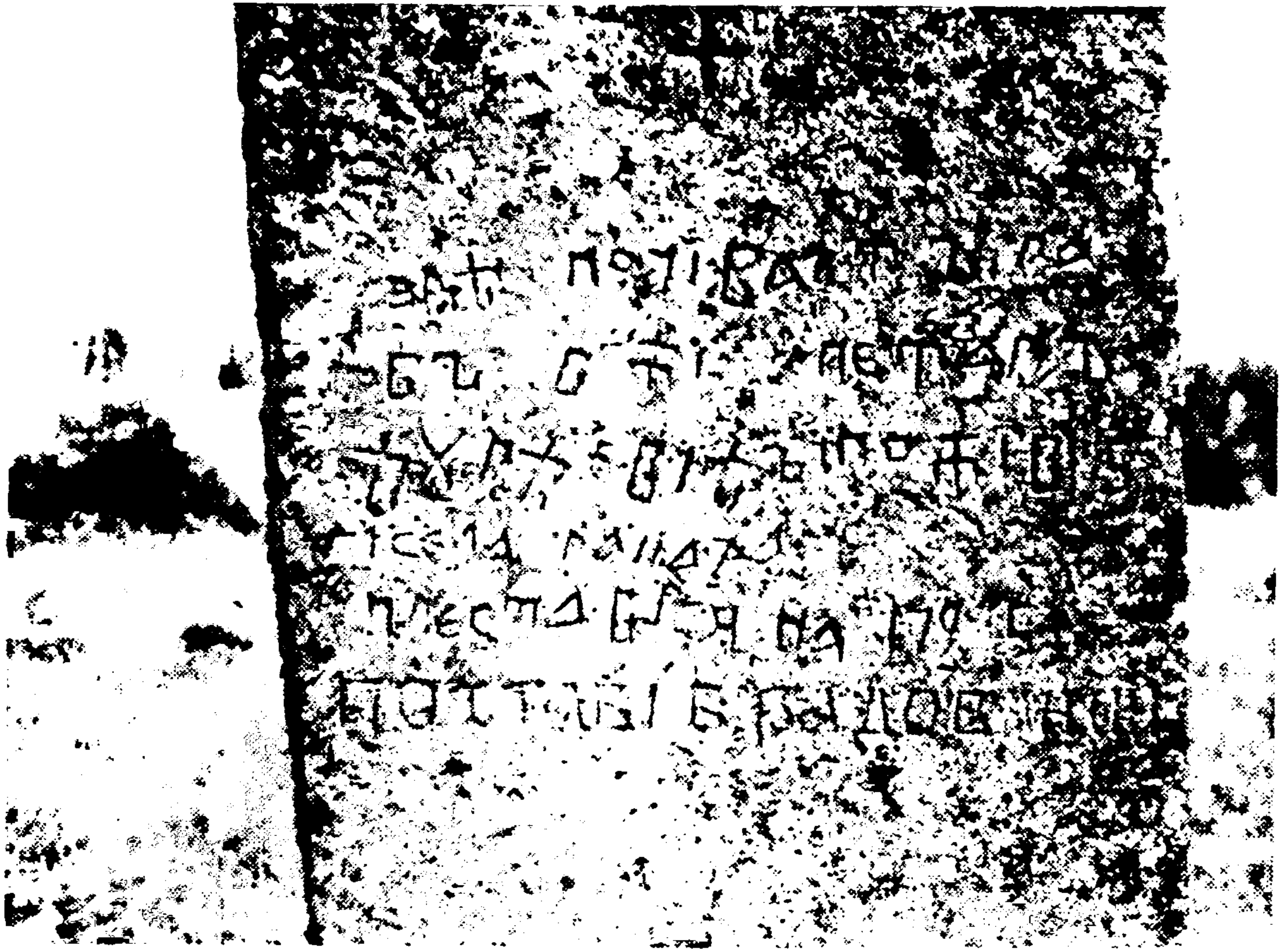
Морамо испревити проту Матеју Ненадовића, Коју Ненадовића, Баталаку и Љубу Павловића у погледу официрског чина кога је Петар имао у фрајкору. Они бележе да је имао чин лајтнанта (потпоручника). Но у архиву Бечког министарства војног је записано да је он имао чин оберлајтнанта (поручника), а то је исти чин који су имали Алекса Ненадовић и Лазар Илић из Јабучја.

Петар је у фрајкору провео 23 месеца, исто колико и Алекса Ненадовић и Лазар Илић.

Умро је 1795. године у 55. години. дакле 9 година пред први устанак. Претпостављамо, да је дочекао први устанак, његово ратничко искуство би знатно користило ослобођењу Србије. Одушевљено би јуришао да поново осваја од Турака Ваљево и Чачак. Година смрти забележена на Петровом надгробном споменику искључује тврђење професора Милорада Ђерића у календару Колубара за 1936. годину да се Петар борио за време првог устанка. На гробу му је потомак Радовановић подигао и за данашње прилике импозантан споменик: висок 2,50 м, широк 60 цм и дебео 40 цм. Споменик и данас стоји вертикално и пркоси зубу времена. налази се на ракарском гробљу "Честе".

Данас је поручник Петар Ракарац, учесник у фрајкору, потпуно заборављен. Ништа се не назива његовим именом. У Ваљеву не постоји улица која носи назив његовог ослободиоца Петра Јеремића Ракарца. У Мионици, његовом завичају, исто тако. У њима је изграђено доста нових улица. Ни једна не носи његово име.

Данашњи Петрови потомци у Ракару Радовановићи, скоро ништа не знају о свом претку Петру Ракарцу.

Текст на споменику Петру Ђурђевићу Ракарцу

3. ЛАЗАР ИЛИЋ

Рођен је око 1749. године у Јабучју, највећем селу у ваљевском округу, у данашњој општини Лајковац. Као учесник у фрајкору имао је 39 година и чин оберлајтнанта (поручника), а не лајтнанта (потпоручника) као што наводи прота Матеја Ненадовић. То је исти чин који су имали Алекса Ненадовић и Петар Јеремић Ракарац. И он је у фрајкору провео колико и они, тј, 23 месеца. Прикупљајући грађу за његову биографију нисмо могли установити када је умро и где, као и да ли му постоји надгробни споменик. Данас у Јабучју постоје два дома Илића, а од ових по један у Лајковцу и Жаркову, који о Лазару ништа не знају, те не можемо навести да ли су му сродници.

И Лазар је потпуно заборављен. Ни у Лајковцу се ништа не назива његовим именом.

4. ПОП ЂУКА ПОПОВИЋ

Рођен је око 1758. године у Петници. Као учесник у фрајкору имао је око 30 година и у њему је провео од 15. септембра 1789. до 21. априла 1790. године, а имао је чин фенриха (заставника). Прота Матеја и Константин Ненадовић нетачно његов чин називају "фендрик". После Свиштовског мира 1791. године и распуштања фрајкора остао је у аустријској војсци и борио се против Француза.

По Љубомиру Павловићу, презиме Поповић почетком овог века у Петници није постојало.

5. МИЛИСАВ МИЛОШЕВИЋ

Рођен је око 1748. године у посавском Орашцу. У фрајкору је учествовао као четрдесетогодишњак од 1. децембра 1788. до 21. априла 1790. године у чину лајтнанта (потпоручника). По закључењу свиштовског мира и распуштању фрајкора 1791. године остао је у аустријској војсци и борио се на Рајни против Француза. Вратио се затим у Србију и погинуо за време првог устанка у боју на Мишару 1. августа 1806. године.

По Љубомиру Павловићу његови сродници су постојали почетком овог века у посавском Орашцу. То је стара породица.

6. МАЛИ ЈАНКО ПЕТРОВИЋ

Рођен је око 1756. године у Оглађеновцу и као учесник у фрајкору имао је 32 године а чин лајтнанта (потпоручника). По закључењу свиштовског мира и распуштању фрајкора остао је у аустријској војсци и борио се против Француза.

По Љубомиру Павловићу почетком овог века у Оглађеновцу је била фамилија са истим презименом, а ли не знамо да ли је она у сродству са Малим Јанком.

7. ЂОКА МИЋАНОВИЋ

Око 1739. године населиле су сеоске спахије Мићана са својих шест синова из Петњице у Дробњацима у Клинце, код Ваљева. Од ове је породице Ђока Мићановић, прво фрајкорац, а доцније и стражмештер (наредник).

Мићанови потомци били су 1870. године најјача породица у Клинцима. Данас их нема ни једне куће. Многе су замрле, а неке су се раселиле. Зна се само да постоје у Паштрићу, код Мионице.

8. КИЋАН МАТКОВИЋ

Рођен је у Златарићу, код Ваљева. Матковићи су најстарија породица у Златарићу и не зна се одакле су досељени.

Кићан се после 1791. године вратио у Србију и у њој био Алексин буљубаша.

Матковићима су сродни Илићи, којих је почетком овог века било у Златарићима две куће.

9. ИСАИЈО ЛАЗИЋ - ЛАЗАРЕВИЋ

По проти Матеји Ненадовићу, Лазару Арсенијевићу Баталаки и Милораду Ђерићу био је из Уроваца, а по Љубомиру Павловићу из Кртинске. Претпостављамо да су Уровци и Кртинска суседна села па је због тога дошло до пометње. Лазиви су досељени у првој половини XVIII века из Бирча у Босни. По повратку из Аустрије у Србију, постао је Алексин буљубаша. На седам дана пре смрти (16. фебруара 1804.

године) Исаило се у Забрежју састао са протом Матејом, поп Леонтијом из Уроваца и Петром Ерићем из Звечке и ту су се сви изљубили и заклели да ће се тући против Турака. Одвео је Јакову Ненадовићу у Бељин, у шабачкој Посавини 1000 Посаваца, где су Турци 23. фебруара потучени, али је Исаило храбро погинуо. Сахрањен је у гробљу свога села.

Почетком овога века ове фамилије било је четири дома.

10. АРСЕН ИЗ УРОВАЦА

Њему су потомци из Уроваца пре неколико година подигли у селу споменик.

11. БУКАН ИЗ ОРАШЦА

По Константину Ненадовићу, пред рат између Аустрије и Турске 1788. године као добровољац-фрајкорац егзерцирао је повише Петрова-радина у Сремској Каменици, а после ратовао против Турака на страни Аустријанаца под кнезом Алексом и по закључењу свиштовског мира 1791. године вратио се у Србију и био буљубаша под кнезом Алексом Ненадовићем.

Но, то може да буде иста личност са поп Ђуком Поповићем.

12. ЛАЗА ИЗ ТРЛИЋА

Егзерцирао је у аустријској војсци и под Алексином командом борио се уз Аустријанце против Турака. После 1791. године постао је Алкесин буљубаша у Србији. Не зна му се презиме ни како је живот завршио.

Његово име је слично са именом Лазара Илића из Јабучја. Како су Јабучје и Трлић села у Тамнави, наводи нас на помисао да је то један исти фрајкорац.

13. УРОШ ВЕЗИЛИЋ

По Павлу Петковићу Везилић је био из тамнавских Тулара, те би му место било у овом раду, док се у Бечком министарству војном наводи да је био из Жаркова, па би из овог рада био искључен. Аутентичност се није могла установити пошто аутор Петковић није жив. Био је пореклом из Војводине. Рођен је око 1756. године и за време службе у фрајкору имао је 32 године. Као фрајкорац провео је 35 месеци и имао је чин фенриха (заставника). Везилића данас нема нити у Туларима, нити у Жаркову.

Ако бисмо првили рекапитулацију учесника она би изгледала:

а) учесници по чину - оберлајтнанти (поручници) 3, лајтнанти (потпоручници) 2, фенрици (заставници) 2, стражмештери (наредници) 1, буљубаше (водници) 2 и без звања 3.

б) завршили живот: пали за слободу 3, умрли 1 и немамо података за 9.

Извори:

1. Мала енциклопедија Просвета, 1972.
2. Рад. М. Драшковић: Из старог Ваљева - Улица Драгојла Дудића "Напред" од 1970. год.
3. Рад. М. Драшковић: Ваљевски Пантеон, 1971.
4. Константин М. Ненадовић: Живот и дела великог Ђорђа Петровића - Карађорђа и његових војвода и јунака - књига II - 1884.
5. Прота Матеја Ненадовић: Целокупна дела.
6. Милан Ђ. Милићевић: Поменик, 1888.
7. Колектив аутора: Ваљево град устаника, 1967.
8. Лазар Арсенијевић-Баталика: Историја српског устанка - део први - 1898.
9. Љубомир Павловић: Колубара и Подгорина, 1907.
10. Љубомир Павловић: Антропогеографија ваљевске Тамнаве, 1912.
11. Драг. М. Павловић: Србија за време последњег аустријско-турког рата, 1912.
12. Мил. Н. Ђерић, професор: Знамените личности из ваљевске нахије - календар Колубара за 1936. годину.
13. Анђелко Д. Кузмановић и група сарадника: Наш крај, 1971.
14. ДР Бранко Перуничкић: Град Ваљево и његово управно подручје 1815-1915, Ваљево 1973.
15. Павле Петковић: Тамнава у НОБ - хроника - 1974.
16. Текст на надгробном споменику Петра Ђурђевића Ракарца.
17. Писмо Витомира Радовановића, педагошког саветника у пензији из Барича од 4. априла 1980. год.
18. Писмо Косте Спасеновића, учитеља у пензији из Жаркова од 23. априла 1980. год.
19. Саопштење Добривоја Илића, пензионера из Лајковца.